

Ключевые слова: концепт, языковой знак, оценочный контекст, прагматика термина, прагматическая информация, профессиональная речь, семантика термина, термины социальной работы, специальная терминология.

SUMMARY

Polyanichko Y. Pragmatics of industry terminology in the professional activity of social workers.

The article investigates the functioning of the social work system terminology to determine the causes which affect the pragmatic terms in the industry. Studying and description of a social work term system at the present stage of its development is obviously to establish a systemic tone, as well as to identify the specifics of the linguistic processes which are typical for this system. Considering the fact that the social activity and solutions of their implementing are directly dependent on the nature of the decoding and analysis of relevant information so there are some of them which are directly related with the conceptual-categorical apparatus of the language system, serving this social side, arise an urgent necessity for more detailed investigation of such terminology pragmatic feature.

The actual material character, the same as goals and objectives of its studying have determined the choice of the research of the following methods: conceptual, contextual and comparative analysis, as well as synchronous-descriptive method.

Pragmatics of social work terms caused by the fact that in the process of semantic terminology generation or the development of the initial lexical unit value or the original term (full or partial rethinking of semantics, narrowing/expansion of the meaning, metaphoric/metonymic transfer of the meaning) had happened, or the semantics of the original ones had been saved, fully matched to the requirements of terminological system at the designation of special concepts in the sphere of social work.

Such aspects as context of their use; space-time period of their functioning; the presence in society of social stereotypes; possible authorship or source of the term influence the pragmatic of terms of social work were investigated.

The research of terminological system of social work and examples of real functioning of terminological units allow us to be enough confident with sufficient precision that the terms of language is not the intention to create a closed complex units, and exists as an open adaptive associative system. Studying the terminology of social work is also important for the creation and further correction of the regulatory basis of this activity, which now seems the most actual for our country. By the way, the existence of a clear terminological industry contributes to more active participation of its experts in international projects, grants and programs, which aim is to promote social equity principles.

Key words: a concept, a language symbol, an evaluation context, term pragmatic, pragmatic information, professional speech, term semantic, social work terminology, special terminology.

УДК 37.017.92

А. Полянничко, А. Чернякова
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

КОМУНІКАТИВНА ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК УМОВА ВЗАЄМОДІЇ АНІМАТОРА З КЛІЄНТОМ У ПРОЦЕСІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті досліджено особливості комунікативної професійної компетентності аніматора як важливої умови взаємодії з клієнтом у процесі соціокультурної діяльності.

Авторами доведено, що основна функція соціального працівника у сфері культури – організація змістовного культурного дозвілля шляхом залучення громадян до процесу спілкування. Згідно з результатами дослідження з'ясовано, що основними функціями анімаційної діяльності є такі: функція адаптації та участі, рекреаційна, пов'язана з організацією дозвілля та цілеспрямованим культурним розвитком особистості, виховна, коригувальна, критична та стабілізаційна, яка сприяє пошуку нових взаємовідносин між індивідами та групами, нових стилів життя. Головною умовою продуктивної взаємодії є сформована комунікативна професійна компетентність аніматора. Науковцями схарактеризовано комунікативні професійно значущі якості аніматора: урівноваженість, доброзичливість, привітність у спілкуванні з людьми, педагогічний такт, емпатія і рефлексія, гуманістична спрямованість. На думку авторів наукової розвідки надзвичайно важливим компонентом структури комунікативної компетентності спеціаліста анімаційної соціокультурної діяльності є емоційний аспект спілкування. У процесі підготовки фахівців соціокультурної анімації можуть допомогти навчальні дисципліни: «Менеджмент соціокультурної діяльності», «Соціокультурна робота за кордоном», «Соціокультурна анімація», «Освітні технології в соціокультурній діяльності», «Соціально-педагогічні технології соціокультурної діяльності».

Ключові слова: аніматор, соціокультурна діяльність, комунікативна професійна компетентність аніматора, ігрова діяльність.

Постановка проблеми. Наразі суттєво підвищується роль та значення професійної діяльності спеціалістів соціокультурної сфери. У соціальній роботі з'явився новий напрям, який визначається також як метод і технологія соціальної роботи – соціокультурна анімація. Працівник у сфері анімаційної соціокультурної діяльності має бути фахівцем високої професійної компетентності і культури соціальної взаємодії в громаді. В умовах становлення і розвитку системи соціокультурної роботи роль професійної комунікативної компетентності, що характеризує мовленнєву культуру і поведінку спеціаліста, дедалі зростає. Професія аніматора увібрала в себе знання й норми взаємодії з різними категоріями населення в різних мікросередовищах, особливо у сфері організації дозвілля сімей внутрішньо переміщених осіб. Слід зазначити, що особливої уваги та соціальної підтримки потребують такі соціально вразливі групи населення [1, 17]: важковиховувані неповнолітні; сім'ї, які опинилися у складних життєвих обставинах у результаті військового конфлікту; сім'ї, члени яких поранені або сім'ї, члени яких зникли безвісти; внутрішньо переміщені особи; сім'ї військовослужбовців; сім'ї, в яких зруйновані родинні зв'язки; безробітні; особи та члени їх сімей, що зазнають насильства за свої переконання.

З метою підвищення ефективності анімаційної роботи спеціаліст має досконало володіти знаннями й уміннями професійної комунікації, а також вміти їх застосовувати у соціокультурній сфері.

Аналіз актуальних досліджень. Різні підходи до визначення поняття такого феномену, як «компетентність», теоретичні засади професійного спілкування, пізнання його структури, функцій, стилів, моральних

принципів, технологій формування комунікативної компетентності працівників соціальної сфери висвітлено у працях А. Капської [2].

Проте, у наукових розвідках недостатньо доробок, які розкривають сутність комунікативної компетентності працівників сфери соціокультурної анімаційної діяльності у конфліктний та постконфліктний період як з дітьми, так і з дорослими, яка однозначно вимагає від них відповідального ставлення, високого професіоналізму з питань профілактики наслідків стресів і дистресів, гострих емоційних станів, переживання горя і втрат, організації дозвілля, попередження різних проявів міжособистісних конфліктів, а також чуйності і поваги до кожної особистості.

Теоретичні та історичні аспекти сучасної соціокультурної анімаційної діяльності стали предметом досліджень М. Нікітського [3], В. Челоусової [5], Н. Ярошенко [6]. Міжнародний досвід соціокультурної анімаційної діяльності та перспективи впровадження в Україні проаналізовано у наукових працях О. Чернишенко [4].

Метою статті є дослідження особливостей комунікативної професійної компетентності аніматора як важливої умови взаємодії з клієнтом у процесі соціокультурної діяльності.

Виклад основного матеріалу. На відміну від спеціалістів, які працюють у сфері культури і займаються прикладною творчістю (культурні організатори, керівники творчих колективів, об'єднань), основна функція соціального працівника у сфері культури – організація змістовного культурного дозвілля шляхом залучення громадян до процесу спілкування. Основні форми і методи його роботи такі: проведення фестивалів, конкурсів творчості, благодійних акцій, свят, гурткова та тренінгова робота, соціальна робота у клубі. На думку дослідниці В. Челоусової основними формами анімаційної діяльності є такі:

- функція соціальної адаптації та участі, що має на меті сприяти ефективній соціалізації та пристосуванню людини до численних змін;
- терапевтична функція, спрямована на усунення або пом'якшення соціальних конфліктів, попередження стресів;
- рекреаційна функція, пов'язана з відновленням та розвитком фізичних сил людини, організацією дозвілля;
- виховна функція, оскільки анімація відіграє роль формування культурних інтересів індивіда;
- корекційно-відновлювальна та розвивальна функція, що перекриває психологічні вади, виховні та культурні недоліки;
- стабілізаційна функція, яка сприяє пошуку нових взаємовідносин між індивідами та групами [5].

Аналіз досліджень окресленої проблеми дозволяє стверджувати, що аніматор – спеціаліст, який організує соціальну роботу з дітьми і молоддю у вільний від навчання час шляхом залучення до рекреаційної діяльності,

організації дозвілля. Згідно з результатами дослідження В. Челоусової, професія аніматора характеризується розмаїттям завдань, адже аніматор – це:

- кваліфікований працівник соціально-культурної анімації, функції якого полягають у розкритті та розвитку виховного, культурного та спортивно-оздоровчого потенціалу людини;

- спеціаліст соціальної галузі, який допомагає задовольняти потреби, бажання й запити різних соціальних верств населення;

- агент культурної та громадської діяльності, який покликаний підвищувати суспільну свідомість, покращувати життя громади.

У працях дослідниці В. Челоусової підкреслено, що соціокультурна анімація орієнтована на групову і колективну (масову) форми соціальної роботи [5].

Отже, взаємодія аніматора з клієнтом спрямована на активізацію соціальної активності в громаді. Головною умовою продуктивної взаємодії є сформована комунікативна професійна компетентність аніматора. На думку А. Капської поняття «компетентність» в широкому розумінні цього слова означає досконале знання своєї справи, суті роботи, яка виконується, складних зв'язків, явищ і процесів, можливих способів і засобів досягнення цілей [2, 4]. Компетентність аніматора у соціокультурній сфері діяльності можна, на нашу думку, розглядати як міру професіоналізму, володіння професією на рівні творчості, майстерності, арт-терапії.

Спробуємо схарактеризувати комунікативні професійно значущі якості аніматора. Згідно з дослідженнями А. Капської, у межах анімаційної соціокультурної діяльності варто акцентувати увагу саме на таких якостях:

- 1) урівноваженість (володіння собою, уміння керувати емоціями і організовувати спокійне спілкування без прояву роздратування);
- 2) доброзичливість, привітність у спілкуванні з людьми (прояв співучасті і щирості у спілкуванні з ними);
- 3) повага (прояв поваги до інших, визнання їх гідності);
- 4) відкритість (прояв довіри до клієнта);
- 5) оптимізм (соціальне співчуття, яке концентрує життєлюбство у домінанті добра);
- 6) внутрішня енергія, впевненість у собі, які поєднуються з високим рівнем контролю, організаторські уміння і навички;
- 7) педагогічний такт;
- 8) емпатія;
- 9) рефлексія [2, 7].

У науковій праці вітчизняної дослідниці А. Капської визначено, що у складі комунікативної компетентності важливо виокремити таку якість, як гуманістичну спрямованість, оскільки вона є відображенням людяності і гуманізму – базових характеристик фахівця у системі людина – людина [2, 7]. Надзвичайно важливим компонентом структури комунікативної

компетентності спеціаліста анімаційної соціокультурної діяльності є емоційний аспект спілкування. Анімація спрямована на допомогу особистісному самовираженню шляхом використання ігрових, театралізованих та психотерапевтичних методів. Для реалізації анімаційних програм використовуються наступні методи:

- метод гри та ігрового тренінгу, оскільки гра – самостійний вид діяльності, рівноправний з усіма іншими. Ігри використовуються також як розважальна форма, яка активізує людей, що виводить їх з пасивного споглядання театралізованого заходу;

- метод театралізації. Культурне дозвілля молоді має безліч сюжетів і соціальних ролей. Цей метод реалізується через костюмування, особливу мову спілкування, обряди, ритуали, традиції, різноманітні сюжети життя;

- метод змагання. Змагання допомагає розвинути творчі сили, стимулює прагнення до пошуку, відкриття, досягнення перемог над собою;

- метод рівноправного духовного контакту, заснований на демократичному і гуманізованому спілкуванні;

- метод виховання ситуаціями. Згідно якого моделюються різноманітні ситуації, які можуть бути орієнтовані на самореалізацію, успіх, невдачу, довіру, недовіру;

- метод імпровізації. Вміння імпровізувати розвиває творчі здібності учасників ігрового процесу.

Важливо відзначити, що у процесі підготовки працівника у сфері анімаційної соціокультурної діяльності мають застосовуватися навчально-методичні комплекси, які забезпечують теоретичну і практичну підготовку аніматора чи соціального працівника у сфері культури до професійної комунікативної діяльності. Такі дисципліни мають вирішувати завдання:

- 1) ознайомити майбутнього аніматора з теоретичними засадами професійно-педагогічної комунікації;

- 2) сприяти розвитку комунікативних здібностей, формуванню умінь і навичок соціально-педагогічного спілкування;

- 3) допомогти виробленню індивідуального стилю і форм спілкування працівника у різних культурологічних закладах;

- 4) ознайомити з інфраструктурою дозвіллевої сфери, інноваційними методами організації заходів.

На нашу думку, вивчення концептуальних і методичних засад соціально-культурної анімації можливе у межах циклу навчальних дисциплін: «Менеджмент соціокультурної діяльності», «Соціокультурна робота за кордоном», «Соціокультурна анімація», «Освітні технології в соціокультурній діяльності», «Соціально-педагогічні технології соціокультурної діяльності». Подальше вдосконалення вмінь доцільно продовжити у процесі навчальної технологічної практики на базі центрів соціокультурної сфери. Головна пере-

вага таких програм – це формування умінь професійної комунікації та навичок соціальної взаємодії в громаді шляхом застосування ігрової діяльності.

Висновки. Таким чином, сьогодні суттєво підвищується роль та значення професійної діяльності спеціалістів соціокультурної анімації у превентивній, профілактичній, корекційно-розвивальній та соціально-перетворювальній роботі з населенням. Така робота має бути системною, довготривалою та проводитись на високому науково-методичному рівні. З метою підвищення ефективності анімаційної роботи спеціаліст має досконало володіти знаннями й умінями професійної комунікації, а також вміти їх застосовувати в соціокультурній сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Збірник програм факультативних курсів, курсів за вибором та спецкурсів для застосування в роботі працівників соціально-психологічної служби загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс] / за наук. ред. В. Г. Панка. – К. : Укр. НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM)
2. Комунікативна професійна компетентність як умова взаємодії соціального працівника з клієнтом / за ред. А. Й. Капської. – К. : ДЦССМ, 2003. – 87 с.
3. Нікітський М. В. Теоретичні та історичні аспекти сучасної соціокультурної анімаційної діяльності / М. В. Нікітський // Вісник ПСТГУ IV: Педагогіка. Психологія. 2008. Вип. 3 (10). – С. 28 – 36.
4. Чернишенко О. І. Соціокультурна анімація: міжнародний досвід, перспективи впровадження в Україні / О. І. Чернишенко // Вісник Черкаського університету. Науковий журнал «Педагогічні науки». – 2008. – № 123. – С. 136–143.
5. Челоусова В. О. Соціально-культурна анімація як вид дозвілля / В. О. Челоусова // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку туризму». – Частина II. – Миколаїв : ВП «МФ КНУКІМ», 2015. – 145 с. – С.134–138.
6. Ярошенко Н. Н. Социально-культурная анимация : учеб. пособие / Московский гос. ун-т культуры и искусств. Рязанский заочный ин-т (филиал) / Н. Н. Ярошенко. – М., 2000. – 109 с.

РЕЗЮМЕ

Полянничко А., Чернякова А. Коммуникативная профессиональная компетентность как условие взаимодействия аниматора и клиента в процессе социокультурной деятельности.

В статье исследованы особенности коммуникативной профессиональной компетентности аниматора как важного условия взаимодействия с клиентом в процессе социокультурной деятельности. Авторами доказано, что основная функция социального работника в сфере культуры – организация содержательного культурного досуга. Согласно результатам исследования выяснено, что основными функциями анимационной деятельности являются такие: функция адаптации и участия, рекреационная, связанная с организацией досуга и культурным развитием личности, воспитательная, корректирующая, критическая и стабилизационная, которые способствуют поиску новых взаимоотношений между индивидами и группами, новых стилей жизни. Главным условием продуктивного взаимодействия является сформированная коммуникативная профессиональная компетентность аниматора. Ученые охарактеризовали коммуникативные профессионально значимые качества аниматора: уравновешенность, доброжелательность, приветливость в общении с людьми, педагогический такт, эмпатия и рефлексия, гуманистическая

направленность. По мнению авторов научной статьи, чрезвычайно важным компонентом структуры коммуникативной компетентности специалиста анимационной социокультурной деятельности является эмоциональный аспект общения. В процессе подготовки специалистов социокультурной анимации разработаны учебные дисциплины: «Менеджмент социокультурной деятельности», «Социокультурная работа за рубежом», «Социокультурная анимация», «Образовательные технологии в социокультурной деятельности», «Социально-педагогические технологии социокультурной деятельности».

Ключевые слова: аниматор, социокультурная деятельность, коммуникативная профессиональная компетентность аниматора, игровая деятельность.

SUMMARY

Polianychko A., Chernyakova A. Communicative professional competence of an animator as an important condition of cooperating with a client in the process of socio-cultural activity.

The article is devoted to the investigation of the features of communicative professional competence of an animator as an important condition of cooperating with a client in the process of socio-cultural activity. The authors stress that a basic function of the development of a worker in the field of a culture is organization of cultural, rich in content leisure by bringing in the citizens to the process of communication.

According to the results of the research the basic functions of animation activity are such as: a function of adaptation and participation, recreational, organization of leisure and purposeful cultural development of a personality, correcting, critical and stabilizing that assists the search of new mutual relations between individuals and groups, new styles of life.

Much attention is given to the analysis of the communicative professional competence of an animator. The authors describe meaningful internals of an animator: even temper, goodwill, affability in intermingling with people, pedagogical methods, educational technologies, reflection and humanistic orientation.

In opinion of the authors the extraordinarily important component of a structure of communicative competence of a specialist of animation socio-cultural activity is an emotional aspect of communication. In the process of preparation of the specialists of socio-cultural animation can help such educational disciplines as: «Management of socio-cultural activity», «Socio-cultural work abroad», «Socio-cultural animation», «Educational technologies in socio-cultural activity», «Socially-pedagogical technologies of socio-cultural activity».

Today the role and importance of professional specialists in socio-cultural animation of precautionary, preventive, remedial and developmental transformative social and outreach increases significantly. Such work must be systemic, long-term and held at high scientific and methodological level. To increase the efficiency of the animation the specialist has to master knowledge and skills of professional communication, and be able to apply them in the socio-cultural sphere.

Further improvement of skills is advisable to continue in the practice of educational technology at the center of social and cultural spheres. The main advantage of such programs is a professional communication skills formation and skills of social interaction in the community through the use of play.

Key words: an animator, socio-cultural activity, socio-cultural animation, communicative professional competence of an animator.